

OPPEGÅRD KOMMUNE**SÆRUTSKRIFT**

Utvalg Formannskapet	Møtedato 25.08.2010	Saksnr. 81/10
--------------------------------	-------------------------------	-------------------------

Saksbehandler: Kristin Holler	Arkiv: 010 &13	10/1335
-------------------------------	----------------	---------

FORSLAG TIL ENDRINGER I VALGLOVEN - HØRING**Formannskapets behandling 25.08.2010:**

Innstillingen enstemmig tiltrådt

Etter dette lyder Formannskapets vedtak slik:

1. Oppegård kommune støtter departementets forslag om å endre valgloven slik at man kan kreve fritak fra å stå på liste til et politisk parti som representerer et politisk syn i strid med eget syn uten å måtte melde seg inn i et annet parti.
2. Oppegård kommune støtter ikke forslaget om å endre valgloven slik at listekandidater ikke kan sitte i stemmestyrene eller gjøre tjeneste som stemmemottakere i valglokalene.

Under henvisning til nedenstående fremmer rådmannen slik

INNSTILLING:

1. Oppegård kommune støtter departementets forslag om å endre valgloven slik at man kan kreve fritak fra å stå på liste til et politisk parti som representerer et politisk syn i strid med eget syn uten å måtte melde seg inn i et annet parti.
2. Oppegård kommune støtter ikke forslaget om å endre valgloven slik at listekandidater ikke kan sitte i stemmestyrene eller gjøre tjeneste som stemmemottakere i valglokalene.

SAKSUTREDNING:**Sammendrag**

Departementet sender på høring forslag til endringer i valgloven på bakgrunn av egen evaluering av stortingsvalget 2009 og merknader fra OSSE som var observatører under stortingsvalget. Oppegård kommune avgir uttalelse på to punkter i høringsnotatet.

Sakens foranledning

Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) har sendt ut et høringsnotat om evaluering av valget i 2009 og forslag til endringer i valgloven og valgforskriften. Høringsfristen er 1. september 2010.

Departementets helhetsinntrykk etter valget er at valget har vært gjennomført på en effektiv måte i kommunene, og at fylkesvalgstyrene har utført en grundig kontroll med valgstyrene. OSSEs (Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa) observasjoner under valget og deres evaluering av valget er kommentert i høringsutkastet. OSSE har påpekt enkelte forhold ved valgavviklingen og bedt norske valgmyndigheter vurdere endringer i regelverk eller rutiner.

Forslag til endringer i valgloven og forskriften

Plikten til å stille til valg (ombudsplikten)

Anmodning fra OSSE:

”Plikten til å bli valgt bør revurderes for å sikre at den samsvarer helt med FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, hvor det står at ingen skal tvinges til å være medlem av et politisk parti eller en politisk gruppe som vedkommende ikke selv har valgt.”

Departementet skriver: ”Vår valgordning bygger på et prinsipp om ombudsplikt. I dette prinsippet ligger en forpliktelse til å stille til valg, og å motta valget, så sant man ikke er utelukket eller blir fritatt. Ombudsplikten ved stortingsvalg er nedfelt i grunnloven § 63. Bestemmelser om hvem som er utelukket, og hvem som kan søke fritak fra valg framgår både av Grunnloven § 62 og valgloven kapittel 3.”

Departementet foreslår en endring i valgloven for lokalvalg. (Det foreslås ingen konkrete lovendringer ved stortingsvalg siden endringer i Grunnloven formelt må foreslås av stortingsrepresentanter.)

Følgende kan etter valgloven § 3-4 kreve seg fritatt fra å måtte stå på en valgliste ved fylkestingsvalg og kommunestyrevalg:

- den som har vært medlem av vedkommende organ de siste fire år,
- den som har rett til fritak etter andre lover,
- dersom man er medlem av et politisk parti, og man er ført opp på et listeforslag som ikke utgår fra dette partiet,
- dersom man ikke kan skjønne pliktene i vervet uten uforholdsmessig vanskelighet

Valglovutvalget foretok i sin utredning om ny valglov (NOU 2001:3 Velgere, valgordning og valgte) en vurdering av ombudsplikten. Utvalgets flertall mente at ombudsplikten fortsatt burde gjelde både ved stortingsvalg og lokalvalg med bl.a. disse begrunnelsene:

- Hensynet til den enkeltes samfunnsansvar. Flest mulig bør delta i behandlingen av samfunnsmessige viktige saker. Det bør være en plikt for den enkelte å sitte i de organer som treffer avgjørelser i slike saker
- Demokratihensynet, det representative demokratiet er den beste styreform.
- Rekrutteringshensynet, bidra til å sikre rekrutteringen til folkevalgte
- Hensynet til velgerne. Det å bli valgt kan anses som en kontrakt mellom velgerne og den som blir valgt.

Mindretallet mente ombudsplikten burde oppheves og la vekt på:

- At samfunnsborgere skal være forpliktet ved lov å påta seg verv de ikke på forhånd har samtykket til, strider mot den alminnelige rettsfølelse og individets selvbestemmelsesrett

- Ombudsplikten har ikke vist seg å fungere som en tilstrekkelig garanti for rekrutteringen til folkevalgte organer

Ifølge departementet skaper ombudsplikten en del oppmerksomhet og enkelte klager foran hvert valg. Det reageres særlig på det forhold at personer føres opp på valglister uten å bli forespurt og heller ikke har reell mulighet til å be seg fritatt uten å melde seg inn i et politisk parti.

Det foreslås derfor en ny fritaksgrunn, som gir adgang for en kandidat til å kreve seg strøket fra et listeforslag man ikke kan gi sin støtte til, uten at man skal være tvunget til å melde seg inn i et parti. Departementet foreslår at kandidater må legge fram en erklæring overfor valgmyndighetene om at vedkommende ikke støtter partiets syn.

Om listkandidater bør utelukkes fra valg til stemmestyre og valgstyre

På bakgrunn av OSSE-rapporten og dens vurderinger, vil departementet vurdere om det er behov for å sette begrensninger når det gjelder listekandidatenes muligheter til å ha direkte kontakt med velgerne i forbindelse med stemmegivningen.

Valgstyret og stemmestyrene er nemnder i kommunelovens forstand. I dag er det ikke noe forbud i loven mot å velge kandidater som stiller til valg, eller andre aktive politikere til stemmestyrene eller valgstyrene.

I OSSEs rapport står det at valgobservatører fikk opplyst at flere listekandidater var medlemmer i stemmestyret eller valgstyret og mente det *kunne* oppstå interessekonflikter under prosessadministreringen når de er kandidater i valget.

Spørsmålet drøftet departementet sist i et høringsnotat i juni 2008. Konklusjonen etter høringsrunden den gang var at det ikke var behov for å endre reglene slik at listekandidater ble utelukket fra å sitte i stemmestyrene og valgstyrene. Departementet vurderer på nytt igjen spørsmålet i dette høringsnotatete på bakgrunn av at enkelte velgere stiller spørsmål ved ordningen og de prinsipielle innvendingene som framkommer i rapporten fra OSSE.

Departementet er opptatt av at de som har ansvaret for gjennomføringen av valget opptrer upartisk. Departementet mener at valgstyremedlemmer ikke bør ha begrensninger på valgbarhet i forhold til å sitte i valgstyret. De har ikke direkte kontakt med velgere i valglokalene, er tverrpolitisk sammensatt og møtene er åpne.

Departementet ber om innspill fra kommunene på spørsmålet om å begrense valgbarheten for *listekandidater*, både når det gjelder som medlemmer til stemmestyrene og som valgfunksjonærer eller stemmemottakere. Momenter nevnt i høringsnotatet:

- stemmestyrene har gjennom sine funksjoner i stemmelokalet nær kontakt med velgerne
- det kan virke prinsipielt uheldig om politikere som selv stiller til valg, skal kunne ha mulighet til å øve påvirkning på velgerne
- det er viktig at de som har ansvar for valggjennomføringen opptrer upartisk
- det er ikke påvist utilbørlig påvirkning av velgere i noen særlig utstrekning
- det er et viktig grunnleggende prinsipp i vår valgordning og vårt kommunale system at færrest mulig skal være utelukket fra valg til folkevalgte organer

Departementet påpeker at en ulempe ved å begrense valgbarheten for listekandidater, er knyttet til den praktiske gjennomføringen av valgene og spør om dette vil medføre problemer for kommunene med hensyn til å skaffe nok personell til valggjennomføringen.

Valgloven har i dag ingen bestemmelser som regulerer hvem som kan oppnevnes som valgfunksjonærer. Det at listekandidater eller andre politikere sitter i stemmestyrene har lange tradisjoner i Norge. Dersom listekandidater utelukkes fra verv som stemmestyremedlem, som valgfunksjonær eller stemmemottakere, kan det påvirke valggjennomføringen rent praktisk. Enkelte kommuner har signalisert problemer med å skaffe nok folk. Problemene kan øke hvis det innføres begrensninger.

Departementet mener man må se prinsipielt på saken og foreslår samtidig at kommunene kan invitere befolkningen til å delta som vakter og funksjonærer i valglokalene.

Rådmannens vurderinger

Rådmannen støtter departementets forslag om å endre valgloven slik at man kan kreve fritak fra å stå på liste til et politisk parti som representerer et politisk syn i strid med eget syn uten å måtte melde seg inn i et annet parti

Rådmannen støtter ikke forslaget med å begrense listekandidaters mulighet til å sitte i stemmestyrene, være valgfunksjonærer eller stemmemottakere. Oppegård kommune har lang og god erfaring med å ha listekandidater i stemmestyrene. Stemmestyrene er sammensatt bredt politisk, får god opplæring i forkant og opptrer upartisk uten å påvirke velgerne i valglokalet. Rådmannen mener det blir betydelig økte kostnader for kommunen både å lære opp og godkjenne stemmemottakere fra befolkningen, samt utbetaling av godtgjøring til frivillige (eller lønn med overtid til ansatte) for å sitte i stemmestyrene.

Selv om noen kommuner ikke får til gjennomføring av valget på en god måte med listekandidater i stemmestyrene, bør ikke dette ramme resten av kommunene i Norge hvor ordningen fungerer meget godt. Rådmannen støtter ikke forslaget til lovendring.

Harald Toft
rådmann

Rett utskrift: